

Sygn. akt I C 913/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 września 2018 r.

Sąd Rejonowy w Ciechanowie Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący SSR Lidia Grzelak

Protokolant st. sekr. sąd. Elżbieta Marciniak

po rozpoznaniu w dniu 4 września 2018 r. w Ciechanowie

sprawy z powództwa (...) z siedzibą w B.

przeciwko K. P.

o zapłatę 1901,27 EUR

I powództwo oddala;

II zasądza od powoda (...) z siedzibą w B. na rzecz pozwanego K. P. kwotę 1217,00 zł (jeden tysiąc dwieście siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I C 913/15

UZASADNIENIE

Powód R. D. w K. (Dania) – obecnie (...) w B. (Wielka Brytania) wniósł o zasądzenie od pozwanego K. P. kwoty 7631,66 zł z ustawowymi odsetkami (od dnia 1 stycznia 2016 r. za opóźnienie) od dnia 18 kwietnia 2015 r. do dnia zapłaty oraz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego. Pismem procesowym z dnia 23 października 2015 r. powód zmodyfikował roszczenie, wnosząc o zasądzenie kwoty 1901,27 EUR.

Pozwany K. P. wniósł o oddalenie powództwa oraz zasądzenie na jego rzecz od powoda (...) w B. zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Prawomocnym postanowieniem z dnia 30 listopada 2017 r. Sąd odmówił odrzucenia pozwu.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

K. P. był zatrudniony w R. D. w K. od dnia 18 sierpnia 2014 r. na stanowisku zbrojarza ze stawką godzinową 116,70 DKK. Stosunek pracy regulowały indywidualna umowa o pracę oraz umowa zbiorowa zawarta pomiędzy zrzeszeniem (...) budownictwa (...) oraz zrzeszeniem pracowników F. F. (bezsporne).

Z tytułu pracy K. P. przysługiwało wynagrodzenie urlopowe w wysokości (...),79 DKK (bezsporne).

W dniu 17 października 2014 r. R. D. w K. dokonał przelewu na rachunek bankowy K. P. prowadzony przez Bank Spółdzielczy w G. kwoty (...),42 EUR tytułem wynagrodzenia urlopowego zamiast kwoty (...),42 DKK. Wypłata należności nastąpiła w walucie polskiej (bezsporne).

W dniu 16 września 2014 r. na rachunek bankowy K. P. w Banku Spółdzielczym w G. wpłynęła kwota 2532,34 zł, w dniu 26 września 2014 r. – 384,22 zł, w dniu 20 października 2014 r. – 931,92 zł, 6213,83 zł oraz 9879,50 zł. Następną wpłatą miała miejsce w dniu 28 listopada 2014 r. – 74,00 zł (wyciąg z rachunku bankowego k. 252 - 257).

R. D. w K. wezwał K. P. do zwrotu kwoty 1901,27 EUR pismem z dnia 21 października 2014 r., Przesyłka adresowana na adres K. P. w Polsce nadana została dnia 22 października 2014 r., i zwrócona do nadawcy, niepodjęta przez adresata. Kolejne wezwanie z dnia 7 kwietnia 2015 r. zostało odebrane przez D. P. - żonę K. P. (wezwanie wraz z zpo k. 23 – 25, k. 28 - 30).

K. P. zamieszkuje na stałe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w miejscowości F. gmina G.. Okresowo przebywa poza granicami kraju w związku z wykonywaniem pracy zawodowej. W F. mieszka jego najbliższa rodzina, żona wraz z dziećmi. K. P. pracował na terytorium Danii w okresie sierpień – wrzesień 2014 r. Następnie, do lutego 2016 r. oraz w okresie lipiec – wrzesień 2017 r. pracował w kolejnych firmach na terenie Danii. Podczas jego nieobecności jedyną osobą, która ma dostęp do środków finansowych zgromadzonych na rachunku bankowym w Banku Spółdzielczym w G. jest jego żona D. P.. Ona też decydowała o przeznaczeniu tych środków. Uzyskiwane przez K. P. dochody z tytułu pracy na terenie Danii były na bieżąco realizowane z przeznaczeniem na utrzymanie rodziny, opał, potrzeby małoletnich dzieci. D. P. pobierała gotówkę w banku; małż. P. nie dysponowali wówczas kartą bankową lub kredytową do rachunku. Małż. P. nie mieli oszczędności; nie mieli też żadnych zobowiązań. W tym okresie rodzina nie dokonała żadnych inwestycji. D. P. prowadzi gospodarstwo rolne o powierzchni 5,35 ha, składające się z lasów i łąki. Hoduje kilka sztuk cielaków. K. P. dopiero podczas pracy w kolejnych firmach na terenie Danii założył rachunek bankowy w banku na terenie Danii. D. P. w dniu 17 września 2014 r. wypłaciła z rachunku bankowego kwotę 2530,00 zł, 29 września 2014 r. – 384,00 zł, 20 października 2014 r. - 7000,00 zł oraz 3000,00 zł, 28 października 2014 r. – 1000,00 zł, 14 listopada 2014 r. - 200,00 zł (wyciąg z rachunku bankowego k. 252 – 257, zeznania świadka D. P. k. 220 – 221, 242 – 243, zeznania pozwanego K. P. k. 221 – 222, 246 - 248).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie zebranych w sprawie dokumentów, zeznań świadka D. P. (k. 220 – 221, 242 – 243) oraz zeznań pozwanego K. P. (k. 221 – 222, 246 - 248).

Sąd miał na uwadze, że stan faktyczny jest w sprawie, w zasadniczej części niesporny, zarówno co do należności otrzymanych przez pozwanego K. P., jak i korespondencji pomiędzy stronami dotyczącej wypłat należności na jego rzecz. Spór pomiędzy stronami dotyczył przede wszystkim zasadności żądania powoda (...) w B. od pozwanego K. P. zwrotu kwoty 1901,27 EUR przelanej na jego rzecz 17 października 2014 r. (wpływ na rachunek bankowy – 20 października 2014 r.) tytułem części świadczenia urlopowego.

Wskazać należy, że powód (...) w B. wypłacał pozwanemu K. P. różne świadczenia ze stosunku pracy, zarówno wynagrodzenie za pracę według stawki godzinowej, wynagrodzenie za pracę w nadgodzinach, świadczenie urlopowe; płatność następowała w różnych terminach. Wpływ należności na rachunek bankowy pozwanego K. P. następował w walucie polskiej. Umowa stron przewidywała zapłatę wynagrodzenia za pracę w koronach duńskich. Wypłacane świadczenie przeliczane było przez powoda z euro na korony duńskiego. Ta okoliczność spowodowała wypłacenie pozwanemu K. P. świadczenia urlopowego w euro zamiast w koronach duńskich, co spowodowało zawyżenie tego świadczenia o kwotę 1901,27 EUR.

Wskazać należy, że powód (...) w B. nie przedstawił dowodów, że pozwany K. P. otrzymywał bieżącą informację jaka kwota, w jakiej walucie, przy przyjęciu jakiego przelicznika oraz z jakiego tytułu jest mu wypłacana.

Odnosząc się do wezwania pozwanego K. P. do zwrotu kwoty, wskazać należy, że powód dochodzi należności z ustawowymi odsetkami (od 1 stycznia 2016 r. za opóźnienie) od dnia 18 kwietnia 2015 r., co świadczy, że sam powód uznaje, że pierwsze wezwanie adresowane do pozwanego opatrzone datą 21 października 2014 r., nie było skutecznie doręczone, choć niewątpliwie było adresowane na miejsca zamieszkania pozwanego na terenie Polski.

Sąd dał wiarę zeznaniom pozwanego K. P. oraz świadka D. P., jego żony, co do okoliczności dotyczących osoby dysponującej środkami finansowymi zgromadzonymi na rachunku bankowym małż. P. prowadzonym przez Bank Spółdzielczy w G., jak też terminu i sposobu ich zużycia. Niewątpliwie, dane te nie są szczegółowe; jednakże z zeznań pozwanego i jego żony wynika, że wynagrodzenie pozwanego K. P. przeznaczone było na bieżące utrzymanie rodziny; małż. P. nie poczynili wówczas żadnych inwestycji. Świadczenie otrzymywane przez K. P. było w istocie jedynym źródłem utrzymania rodziny, gdyż gospodarstwo rolne, pomimo powierzchni ponad 5 ha, nie przynosi dochodów, gdyż jest w znacznej części zalesione (15 – letni las).

Sąd zważył, co następuje:

W ocenie Sądu, powództwo (...) w B. nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 405 kc, kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Stosownie zaś do art. 410 § 1 i 2 kc, przepisy artykułów poprzedzających stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego. Świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

Jak ustalił Sąd, pozwany K. P. w dniu 20 października 2014 r. otrzymał należność z tytułu wynagrodzenia urlopowego w kwocie (...),42 EUR zamiast w wysokości (...),42 DKK, tj. o 1901,26 EUR więcej niż przewidywała zawarta przez strony umowa o pracę, po przeliczeniu jej na walutę polską. Bezpośrednio po wypłynięciu należności na rachunek bankowy małż. P. prowadzony przez Bank Spółdzielczy w G., należność została pobrana w gotówce przez żonę pozwanego D. P. i zużyta na bieżące potrzeby rodziny.

Przepis art. 410 § 1 kc wskazuje jednoznacznie, iż instytucja nienależnego świadczenia stanowi postać bezpodstawnego wzbogacenia; źródłem bezpodstawnego wzbogacenia jest tutaj działanie zubożonego (solvensa), mające charakter spełnienia świadczenia na rzecz bezpodstawnie wzbogaconego (accipiensa), a zubożony czyni to w przekonaniu, że świadczenie spełniane jest w ramach istniejącego lub powstającego właśnie zobowiązania (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 1966 r. w sprawie II PR 512/66).

Jedną z postaci nienależnego świadczenia (condictio indebiti) jest sytuacja, w której występuje tylko samo świadczenie, a nie występuje ani czynność prawna, prowadząca do powstania zobowiązania, ani tym bardziej samo zobowiązanie odpowiadające treści lub zakresowi świadczenia. Świadczący „nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył” i spełnienie świadczenia następuje w mylnym przekonaniu solvensa, że spełnia on swój dług względem accipiensa, podczas gdy w istocie nie jest i nie był nigdy stroną danego zobowiązania albo przestał nią być, nim spełnił świadczenie, albo jest zobowiązany w mniejszym zakresie; solvens spełnia więc świadczenie, nie wiedząc, że nie był do tego zobowiązany. W wyroku z dnia 1 grudnia 1999 r. w sprawie I CKN 203/98 Sąd Najwyższy wskazał, że zwrotu nienależnego świadczenia może żądać każdy, kto spełnił świadczenie, nie wiedząc, że do świadczenia nie był zobowiązany. Nie chodzi tu o kwalifikowaną postać wiedzy, ale usprawiedliwiony okolicznościami stanu faktycznego brak świadomości, że spełnienie świadczenia odpowiada obowiązкови świadczenia.

Wskazać należy, że powód (...) w B., dokonując w dniu 17 października 2014 r. przelewu na kwotę (...),42 EUR na rzecz pozwanego K. P. działał w przeświadczeniu, że spełnia świadczenie, które wprawdzie istniało, jednakże w znacznie niższej wysokości.

Zgodnie z art. 411 pkt 1) kc nie można żądać zwrotu świadczenia jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie był do świadczenia zobowiązany, chyba że spełnienie świadczenia nastąpiło z zastrzeżeniem zwrotu albo w celu uniknięcia przymusu lub w wykonaniu nieważnej czynności prawnej.

Zgodnie z powszechnie przyjętym poglądem, w sytuacji świadomości braku podstawy prawnej spełniający świadczenie ma świadomość swojej sytuacji faktycznej oraz prawnej i mimo że wie, że nie jest zobowiązany, spełnia jednak świadczenie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2005 r. w sprawie II CK 4871/04, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2007 r.). (...) w rozumieniu art. 411 pkt 1 kc jest to całkowita świadomość tego, iż świadczenie się nie należy i że spełniający je może bez ujemnych dla siebie konsekwencji prawnych go nie wykonać, a mimo to je spełnia. Nie stanowi wyrazu woli solvensa omyłkowe spełnienie świadczenia, nawet gdy spowodowane zostało brakiem staranności. Istotny jest bowiem brak przeświadczenia o nieistnieniu zobowiązania, połączony z rzeczywistym brakiem zobowiązania. W wyroku z dnia 4 marca 2015 r. w sprawie I PK 182/14 Sąd Najwyższy podkreślił, że spełniający świadczenie nie wie, że jest do świadczenia zobowiązany, gdy działa pod wpływem błędu, to znaczy pozostaje w przekonaniu, że spełnia należne świadczenie, podczas gdy przekonanie to nie ma oparcia w okolicznościach lub jest wynikiem mylnego o nich wyobrażenia. Nie ma przy tym znaczenia przez kogo błąd został wywołany i że spełniający świadczenie, przy dołożeniu należytej staranności mógł się dowiedzieć, że do świadczenia nie jest zobowiązany, a nawet, że błąd został zawiniony przez spełniającego świadczenie (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 grudnia 2002 r. w sprawie IV CKN 1575/00).

Podkreślić należy, że celem zapłaty przez powoda na rzecz pozwanego K. P. należności zwolnienie się z obowiązku świadczenia wynagrodzenia urlopowego. Nie było natomiast zamiarem powoda dokonanie przysporzenia na rzecz K. P. z jakiegokolwiek innego tytułu, w tym darowizny lub na zasadach współżycia społecznego. Wypłata nastąpiła wskutek oczywistej omyłki pracownika powoda, który dokonał przelew nominalnej należności według waluty euro a nie według korony duńskiej.

W ocenie jednak Sądu, zasługuje na uwzględnienie podnoszony przez pozwanego K. P. zarzut zużycia kwoty 7631,66 zł stanowiącej równowartość kwoty 1901,27 EUR.

Zgodnie z art. 409 kc, obowiązek wydania korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu.

Przesłankami wygaśnięcia obowiązku zwrotu są zużycie lub utrata korzyści, dokonujące się w kwalifikowany i obiektywny sposób, a także brak świadomości okoliczności wskazujących na istnienie obowiązku zwrotu. Nie każde zużycie lub utrata prowadzi więc do wygaśnięcia zwrotu, ale tylko takie, które w sposób wymierny i dający się obiektywnie ustalić powoduje ustanie wzbogacenia, a nadto nie towarzyszy mu określony stan wiedzy wzbogaconego. Ciężar dowodu faktu zużycia lub utraty korzyści spoczywa na wzbogaconym, który podnosi tę okoliczność jako zarzut wobec roszczenia zubożonego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2012 r. w sprawie I PK 46/12). Zgodnie z powszechnie przyjętym poglądem wygaśnięcie obowiązku zwrotu wzbogacenia następuje wyłącznie wtedy, gdy nastąpi definitywne i bezproduktywne zużycie lub utrata korzyści, natomiast jeżeli w to miejsce wzbogacony uzyskał surogat utraconej korzyści, do wygaśnięcia roszczenia konieczne jest także zużycie lub utrata surogatu. Nie wystarczy zatem samo wyzbycie się, wydatkowanie korzyści. Konieczny jest nadto, jak wskazał wielokrotnie Sąd Najwyższy, brak powstania w związku z tym zużyciem lub utratą jakiegokolwiek „korzystnej zmiany w innej części majątku wzbogaconego, a zatem gdy nie ma różnicy między obecnym stanem majątku a stanem, który by istniał, gdyby nie doszło do bezpodstawnego wzbogacenia". Jeżeli natomiast w zamian za zużytą korzyść wzbogacony uzyskał do swojego majątku jakąkolwiek inną korzyść majątkową (np. mienie czy zwolnienie z długu, który w ten sposób spłacił), nie można uznać, że nie jest już wzbogacony, bowiem w wyniku dokonania tego wydatku, w jego majątku pozostaje korzyść w postaci zwiększenia aktywów bądź zmniejszenia pasywów" (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2012 r. w sprawie II CSK 670/11, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2014 r. w sprawie V CNP 13/13).

Na gruncie niniejszej sprawy, wskazać należy, że pozwany K. P. wykazał, że uzyskaną korzyść w kwocie 1901,27 EUR odpowiadającej kwocie 7631,66 zł zużył w taki sposób, że nie jest już wzbogacony. Jak wskazano powyżej, pozwany K. P. powyższą należność otrzymał przelewem na rachunek bankowy dnia 20 października 2014 r. Tego samego dnia żona pozwanego K. P. D. P. pobrała z rachunku bankowego łącznie 10000,00 zł z przeznaczeniem na bieżące utrzymanie rodziny. Niewątpliwie, w tym okresie wpływy na rachunek były znaczne, jednakże stanowiły jedyne źródło

utrzymania pozwanego i jego dwojga małoletnich dzieci. Rodzina nie posiadała żadnych oszczędności. W tym czasie zbliżał się sezon grzewczy i zachodziła konieczność zakupu opału. Sąd dał wiarę pozwanemu i jego żonie, że wypłacone świadczenie zostało przez nich zużyte w sposób konsumpcyjny, a zatem pozwany K. P. nie jest już wzbogacony.

Należy zauważyć, że powód nie dołożył należytej staranności przy dokonywaniu wypłat należnych pracownikom świadczeń z tytułu zawartych umów o pracę, przy uwzględnieniu dokonywania płatności w różnych walutach oraz zatrudnianiu pracowników pochodzących z innych krajów Unii Europejskiej, mających stałe miejsca zamieszkania na terenie poza Danią, co miało wpływ również na kontakt z poszczególnymi pracownikami. Niewątpliwie, powód wezwał pozwanego K. P. do zwrotu części wypłaconego świadczenia, jednakże przyznał, że skutecznie wezwanie zostało doręczone dopiero w kwietniu 2015 r. Należy dać wiarę pozwanemu K. P., który już wówczas od wielu miesięcy był zatrudniony w innej firmie na terenie Danii, że nie dysponował już finansami uzyskanymi z tytułu świadczenia pracy dla powoda wskutek ich zużycia na bieżące utrzymanie.

Odnosząc się do świadomości obowiązku zwrotu w rozumieniu art. 409 kc, wskazać należy, że przepis ten nie wymaga istnienia braku świadomości obowiązku zwrotu rozumianego jako okoliczność mentalna, ale ujmuje tę przesłankę w ścisłe zobiektywizowany sposób. Dla przyjęcia „powinności świadomości obowiązku” zwrotu po stronie wzbogaconego wystarczy tylko wykazanie przez zubożonego takich okoliczności wzbogacenia, o których wiedza powstaje przy zachowaniu należytej staranności, a które w typowym przypadku u przeciętnego człowieka spowodować powinny powstanie świadomości obowiązku zwrotu.

Jak wskazano powyżej, sposób dokonywanie przez powoda płatności utrudniał identyfikację składników wynagrodzenia i ich wysokość, skoro ich część dokonywana była przy przeliczeniu koron duńskich na euro, przeliczanych następnie na walutę polską. Powód nie przedstawił dowodów potwierdzających, że pracownicy, w tym pozwany K. P. na bieżąco otrzymywali szczegółowe rozliczenie wypłacanych z tytułu wynagrodzenia świadczeń, uwzględniających znajomość języka pracownika.

W związku z powyższym Sąd, uznając roszczenie powoda (...) w B. za niezasadne, powództwo oddalił.

O zwrocie kosztów procesu Sąd orzekł stosownie do art. 98 kpc, obciążając nimi w całości powoda. Wysokość kosztów zastępstwa procesowego Sąd ustalił stosownie do przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.